

פרשת וישלח

הליכות עולם לו

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות	לוח אור החיים
17:44	17:11	16:20*	י-ם
17:39	17:08	16:17	ת"א
17:39	17:07	16:16	חיפה
17:43	17:11	16:20	ב"ש

* לנוהגים 40 דק': 16:00

צדיקים אוכלים בעולם הזה ונוחלים לעולם הבא

וכאן אנו למדים על שתי השקפות עולם ותוצאותיהם, רשעים וצדיקים, הצדיקים הפצים בעולם הבא ומתנהגים ביושר וענוה בעולם הזה, ואינם מבקשים דבר בעולם הזה מעבר לצורך קיומם, והקב"ה לא מקפח שכרם ונותן להם גם כאן בעולם הזה שפע וברכה ועיקר שכרם שמור לעולם הבא. ואילו הרשעים הבוחרים בעולם הזה ובוחלים בעולם הבא, בעולם הזה חייהם אינם חיים, כל ימיהם קנאה ורדיפה אחר הטוב יותר, ואין לו שום הנאה אמיתית ממצבו בעולם הזה. ולעולם הבא בודאי שלא יחיו, שהרי לא טרחו עבורו כלל, וכל מאויהם וחפציהם הוא רק העולם הזה.

והוא מה שאמרו רבותינו (אבות ה' י"ט) כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו, מתלמידיו של אברהם אבינו. ושלשה דברים אחרים, מתלמידיו של בלעם הרשע. עין טובה, ורוח נמוכה, ונפש שפלה, מתלמידיו של אברהם אבינו. עין רעה, ורוח גבוהה, ונפש רחבה, מתלמידיו של בלעם הרשע. מה בין תלמידיו של אברהם אבינו, אוכלין בעולם הזה ונוחלין בעולם הבא, שנאמר להנחיל אוהבי יש ואוצרתיהם אמלא. אבל תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת, שנאמר ואתה אלקים תורידם לבאר שחת, אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, ואני אבטח בך.

וביאור הדברים כך הוא, תלמידיו של בלעם הרשע, כעשו וחבריו שרוצים לאכול את העולם הזה, ולכן יש להם מידות רעות, עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה, ומבקשים לאכול את כל העולם הזה, והם מוכנים לגנוב ולהרוג בכדי למלאות את מבוקשם, ומעדיפים למות אם לא הצליחו להשיג את חפצם, והוא מה שקורא להם הנביא אנשי דמים ומרמה, והיהו אפילו אנשים חשובים ובעלי משרה רמה או אנשי צדק וחוק, כיון שכל ענינם הוא העולם הזה, הם אנשי דמים ומרמה, וצא וראה שדוקא אותם אנשים בעלי השררה, הם בעלי המרמות הכי גדולים, והם גם כן... רוצחים, כן בעקיפין או במישרין, הם רוצחים את כל הנקרה בדרכם ומפריע להם למלאות את מבוקשם. ולכן גם עונשם הוא שלא יחצו ימיהם, ובמילים אחרות לא יהנו מן העולם הזה, ולעולם הבא יורשים גיהנם.

ואילו תלמידי אברהם כיעקב אבינו ובניו, אינם מבקשים אלא כדי קיומם, והם הישרים שבבריות, נוהרים הם בכבוד האדם, ולהרוג אפילו בעלי חיים קטנים המציקים ומזיקים כיתושים וג'וקים, אינם יכולים. ושכרם כפול אוכלים בעולם הזה, זוכים לבנים ובנות עושר ברכה הצלחה, ונוחלים לעולם הבא לחיים ארוכים להתענג על ה' מזיו שכינתו.

אחים יקרים בואו ונלך אף אנו בדרכי הצדיקים, שהם דרכי התורה והמצוות, בהם נטרח בעבור מצבנו בעולם הבא, ובודאי שנזכה ונאכל גם מן העולם הזה וננחל את העולם הבא, ועלינו יאמר אשרינו מה טוב חלקנו (בעולם הזה) ומה נעים גורלנו (לעולם הבא).

בפרשתנו אנו קוראים על המפגש שבין יעקב לעשו, לאחר שלושים וארבע שנים שלא ראו זה את זה, שנים רוויות שנהא מצד עשו ליעקב עד שהוא מתכוון למפגש ומביא עימו ארבע מאות איש להלחם ביעקב ומחנהו, המונה לכל היותר כמה עשרות (אחד עשר ילדיו שהגדול שבהם בן ארבע עשרה, ועוד עבדים ושפחות), יעקב יודע על מה כל הכעס, על הברכות שנטל מעשו כביכול במרמה, והנה לילה לפני הוא שולח לעשו מתנה עדרים עדרים מכל מיני מינים, פרות כבשים עזים חמורים וגמלים, והנה למחרת כאשר נפגשים יעקב ועשו אחר החיבוקים נשיקות (וגם נשיכות), רואה את עשו נשוי וילדיו של יעקב ושואל מי אלה לך, ויעקב משיבו הַיְלָדִים אֲשֶׁר הָנִן אֲלֵיָם אֶת עֶבְדְּךָ. וכל קורא מתפלא מה הדו שיח הזה, מה עשו אינו רואה שהם נשוי וילדיו, ויעקב משיבו הילדים אשר חנן וכו', וכי עשו שאלו איזה זכות עשית שזכית בהם, והלא שאלו מי אלה, וא"כ ששיבו נשי וילדי ודי.

ובכדי לבאר נחזור לתחילת פרשת תולדות שם מסופר לנו על לידת יעקב ועשו וגדילתם, והנה עוד במעי אימם היו מתרוצצים ורבים יעקב ועשו על נחלת שתי העולמות (כמבואר ברש"י כ"ב כ"ב), והיינו מי יקבל בירושה את העולם הזה והבא, וכשגדלו הנערים נאמר (שם כ"ז) נִיָּהִי עֵשָׂו אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שֶׁדָּה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהֲלִים, ונראה שעשו פשרה ביניהם, עשו לקח לו העולם הזה ויעקב לקח לו העולם הבא, וא"כ יעקב שהיה איש תם יושב אוהלים היה פרוש מכל עניני העולם הזה ואיננו יודע מהם דבר, ואין לו בעולמו אלא ד' אמות של תורה. ואילו עשו היה איש יודע ציד איש שדה, העולם הזה הוא שלו, ועושה בו כבשלו, צד חיות וכאשר נכנס לטריטוריה של נמרוד ונמרוד התנגד לו, קם עליו והרגו. והיה צד נשים ומענה אותם (כמבואר ברש"י כ"ו ל"ה).

ומעתה נבין את שאלת עשו ליעקב כאשר הוא רואה את יעקב עם ארבעת נשותיו ואחד עשר ילדיו, מי אלה לך, שאלה זו אינה כפשוטה מי אלה, אלא שאלה עמוקה יותר, מנין יש לך ארבע נשים ואחד עשר ילדים, יותר ממני עשו, שהיה לו ג' נשים וחמש ילדים (כמבואר בסוף הפרשה), ילד וחצי בממוצע לכל אשה. וכואב לו הרי אתה היית איש תם יושב אוהלים פרוש ואינו מכיר בנשים, ואני איש יודע ציד איש שדה ומכיר היטב בעסקי הנשים, וגם הסכמנו לחלוק את העולם הזה ואת העולם הבא בינינו, ואיך זה שיש לך כל כך הרבה בעולם הזה.

ויעקב משיב לעשו הַיְלָדִים אֲשֶׁר הָנִן אֲלֵיָם אֶת עֶבְדְּךָ, אמת אתה צודק לא מגיע לי דבר מן העולם הזה, אבל כך דרכו של הבורא יתברך, חונן ונותן לאדם העובד אותו באמת גם את אשר לא מגיע לו. ואילו עשו שהעולם הזה כביכול נברא בשבילו, איננו משיגו אלא בקושי בתככים ומהומות, עד שהרגיש שהולכים להרוג אותו בכל יום על מעשיו הנבזים, וכמו שאמר ליעקב (כ"ה ל"ב) הֲנָה אֲנִי הוֹלֵךְ לָמוֹת וְלָפָה זֶה לִי בְּכֶרֶה, וכמו שבאמת אירע לו לבסוף שנרצח (כמבואר בסוטה ג"ג).

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן בת רחל

הליכות והלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג.)

הנהגות לסדר הלילה (ליל ששי)

מה. ואמנם נחלקו הפוסקים בקריאת הכ"ו פסוקים אלו, האם יקרא אותם שנים מקרא או פעם אחת, החיד"א בספרו (צפורן שמיר סי' ד' אות נ"ו) כתב שיקרא אותם שנים מקרא, [כן הוא לענ"ה פשוט דברי רבנו האר"י שכתב שיקרא מקרא, וכונתו לסוג הלימוד הנקרא מקרא, וכבר פירש שיקרא שנים מקרא, וכן הוא פשוט כל הספרים שהבאנו בהלכה הקודמת, שהרי לא שללו אלא את אמירת התרגום]. ואולם הבן איש חי (ש"ש, לך לך אות י') כתב שיקראם פעם אחת מקרא ולא יכפול. [ויש להבין לדעתו אם יש איסור לכפול, שלכאורה נראה שכונתו רק שאינו צריך לכפול, אבל אם יכפול לא יגרע, ואולם נראה שכיון שקריאת מקרא אסורה בלילה לפי הסוד, וכל מה שהותר הוא דוקא פסוקים אלו, א"כ אם אין צורך לקוראם ממילא חל עליהם איסור לקוראם, ולכן גם מי שרוצה להחמיר לדעת הב"ח לא יקרא. וצ"ע].

מו. כתב רבנו האר"י (שער המצוות פרשת ואתחנן) שאם הפסיד יום אחד מקריאת הפסוקים שצריך לקרוא בכל יום, אין לזה תקנה עיין שם, אולם מצאנו בספר חמדת ימים (שבת קדש פ"א) שכתב: ומי שלא נהג להגות בקריאה נאמנה הזאת בשאר ימי השבוע מחמת אונסו, ילמוד עתה מתחלת הפרשה כ"ו פסוקים שמו"ת, ומעוות לו יוכל לתקון באור הששי, החולק את כל הה' הימים. אף כי אמר הרב כי לצורך היום עצמו שלא קרא אין לו תקון, זה אינו כי אם בשאר הימים זולת הששי, כי באהבת כללותו שם נמצא תקון לה' ימים כנ"ל, ושוב יקרא כ"ו פסוקים אחרים שמו"ת, ואחריו לו יהיה חן יצלה דברו בתנ"ך בסוד הצדי"ק. עכ"ל. [ואמנם לא ראיתי למי שהביא דברי החמדת ימים הללו, וכנראה מפני שאוסרים לקרוא התרגום, ולענ"ה אחר ראותנו רבים מגורי האר"י שכתבו לומר בכל ליל ששי את הכ"ו פסוקים שמו"ת, וא"כ כשהפסיד אמירתם במשך ימות השבוע האומרים בליל ששי לא הפסיד].

מז. ישנם פרשיות שאין בהם חמישים ושתים פסוקים, וכגון פרשת נצבים ופרשת וילך כשהם נפרדות, ובאלו כאשר יש לעיין מה דינם, האם יקרא בהם עד שמגיע בפסוקים ויפסיק מאחר וכבר נדשלמה הפרשה, או שמה יגמור ויתחיל מחדש את הפרשה ובלבד שיקרא כ"ו פסוקים נוספים. [ובפרשת וואת הברכה אע"פ שאין לה חמישים ושתים פסוקים נראה לענ"ה שאין קוראים לה כ"ו פסוקים בליל ששי, אפילו אם חלה בשבת, וכמו שהיה השנה בשנת תשפ"א, והטעם מפני שאין לה קריאה מוקדמת במשך ימות השבוע].

מה. לימוד ליל ששי מעלתו גדולה עד מאוד שכן כל ימות השבוע מסודרים לפי הספירות, יום ראשון חסד ויום שני גבורה וכו', ונמצא שיום ששי הוא כנגד היסוד, והארת היסוד מתחילה כבר מליל ששי, שכן היום מתחיל מהלילה. ובספר חמדת ימים (שם) כתב: נמצא תועלת עצום בסגולת לימוד אור הששי להשיב אליו הנשמה אשר תאבד ממנו בפגמי ו' ימי החול, ובכח סגולת הלימוד ההוא ישוב אליו כאשר בתחלה. ומה גם כי יצטרף עמו אהבת כללות היום והארת קדושת שבת אשר יעיר מחצות ליל ו', וכדאי היא שבת שתרחם כמו שהגין על אדם הראשון להשיב אליו אבדתו אשר אבד ונשמת שדי תבינם. עכ"ל.

מג. כתב רבנו האר"י בשער המצוות (פרשת ואתחנן): ובלילות אין צריך ללמוד קביעות הנה, [דהיינו לקביעות של החק לישראל], אמנם נבאר ענין ליל השישי לפי שגם בו צריך לקרוא מקרא, והוא כי אז בליל ששי בקומך ממטתך אחר חצות תקרא מקרא, ואם לא תוכל לקום קודם שתישן תקרא כ"ו פסוקים אחרים שלאחרי כ"ו פסוקים שקרית בחמשה ימים של השבוע כנוזכר, ואח"כ תקרא מה שתמצא כמנהגך. עכ"ל. וביאור דבריו שבכל לילות השבוע אין לימוד מסוים ואין סדר כפי שאנו רואים ביום, יש סדר שצריך ללמוד: תנ"ך משנה תלמוד זוהר, אלא בלילה כל אחד ילמד כפי הנראה בעיניו, אולם בליל ששי כתב שאחר חצות יקרא כ"ו פסוקים מפרשת השבוע, שהם אחר הכ"ו פסוקים שכבר קרא במשך השבוע ביום. [שלא כדברי הרמ"ע מפאנו במאמרו מעין גנים (חלק ראשון) שכתב שבליל ו' יתחיל מראש הפרשה ויקרא כ"ו פסוקים פעם אחת בלי תרגום, ועיין בהלכה הבאה]. ומי שאינו יכול לקום בחצות, יכול לקרוא קודם חצות. [ובספר אור זרוע (בסוף הספר, ד"ה וצריך שתמיד) למהר"ם מפיראש צ"ל, כתב בשם החברים שיקראו את הפסוקים באשמורת הבוקר ולא בתחילת הלילה, ואולם כל האחרונים הזכירו דברי רבנו האר"י המפורשים שלא כדברי החברים].

מד. והנה בדברי רבנו לא התפרש האם לקרוא את כ"ו הפסוקים הללו עם תרגום או בלי תרגום, ובדברי מוהר"ר יעקב צמח בספריו נגיד ומצוה (עמ' צ"ב בנדמ"ח, שובי נפש) ולחם מן השמים (עמ' כ') מבואר שיקראם שנים מקרא ואחד תרגום, [וכ"כ בפשוטו בספר משנת חסידים (מסכת יום הששי פ"ב אות ד), וכ"כ בספר חמדת ימים (שבת פרק א'). ועו"ע בספר דור אחד בארץ (עמ' רס"ט ורע"א), שהביא מפנקס ר' אברהם רויגו תלמיד הרמ"ז שכתב שהרמ"ז כך אמר בשם רבו רבי בנימין לוי לקרוא בליל ששי הכ"ו פסוקים שמו"ת. וכ"כ מוהר"ר יצחק ברוך מיסד החק לישראל בסוף הקדמתו וז"ל: וזה יהיה משפט הקריאה לעולם כשתקרא פסוקי תורה בין ביום בין בלילה, תקרא הפסוק שני פעמים מקרא ופעם אחת תרגום. עכ"ל. ובאומרו בלילה כונתו לקריאת ליל ששי. וכ"כ בספר יסוד ושורש העבודה (שער הששי פרק ה', עמ' רי"ד בנדמ"ח). וכנראה שכל החכמים הנ"ל למדו כן מלשון רבנו האר"י שכתב תקרא מקרא, והיינו כמו סדר המקרא שביאר לעיל לקודם שנים מקרא ואחד תרגום, ובאמת שכן הוא פשוט הדברים]. וכ"כ בפשוטו החיד"א בספרו מחזיק ברכה או"ח (סי' קנ"ו אות ו'), אלא שלאחר מכן כתב בשם הרש"ש, שילמוד כ"ו פסוקים הנזכרים מקרא בלי תרגום, כי בדברי האר"י צ"ל האמיתיים לא נזכר לקרות תרגום באור הששי, ועל דרך האמת לא יתכן לקרות תרגום. וכ"כ הב"ח (ש"ש, לך לך אות י'). [וכבר קדמם בספר אור זרוע (שם), שכתב כן בשם החברים, ואולם משמע מדבריו שמכתבי האר"י באמת מבואר שצריך לומר עם התרגום, ורק החברים כתבו שלא, וכבר ראינו בהלכה הקודמת שלא תמיד אנו הולכים אחר דברי החברים הללו. וכבר הזכרנו שם שגם הרמ"ע מפאנו (שם) כתב שיאמר הפסוקים בלי תרגום, אבל כאמור גם דבריו אינם מכוונים לגמרי שהרי כתב לומר את הכ"ו פסוקים ראשונים, ולדבריו מובן מדוע אינו קוראם שמו"ת שכבר קראם במשך ימות השבוע שמו"ת]. וכן המנהג כיום.